

Къщата

Писмото дойде в сряда. От общината съобщаваха, че къщата в село подлежи на събаряне. Ще се разширява улицата или ще се построява нещо друго – Калина не обърна много внимание. Имало решение – така пишеше...

Калина не си спомняше кога за последен път си бе ходила на село. Животът ѝ минаваше в работа и пътувания – често заграница. Николай също пътуваше по своите бизнес задачи; децата учеха в чужбина...

Къщата беше на сестра ѝ Димка – го последно тя живя в нея. А и къде ли другаде можеше да отиде! Беше гребничка като гетенце. Такава си остана през всичките години. Но имаше едни очи – питат те и не можеш нищо да им отговориш. И лекарите нищо не можеха да отговорят!...

Димка никога не излизаше от двора навън. Заставаше го стълбите на къщата и започваше да сресва косата си. Плитките ѝ бяха по-гълзи от нея... Отрежи я тая коса, казваха ѝ всички, тя ти взема силата. Едно хубаво нещо имам, нека да ми стои, отвръщаше тя.

Като завърши осми клас и спря да учи. Но си гържеше две книги до леглото. В едната се разказваше за омагьосана царска гъщеря – как един принц се появил и я спасил от магията. В другата книга пишеше за някаква далечна приказна страна...

Нито принца си дочака Димка, нито приказната страна видя! Взе я за жена един мъж – заради къщата ли се бе появил? Здрав, прав мъж – генем и нощем гушата ѝ ли изстискваше, но залиня тя още повече. Умря една пролет – зюмбюлите тъкмо бяха цъфнали. Косата ѝ изпълаваше ковчега...

Животът на Калина тръгна добре. Завърши университета, започна работа. Ожениха се с Николай, родиха се децата... В село се връщаше рядко. Докато бяха родителите ѝ живи, идваха с колата, водеха и децата. След това всичко запустя – къщата, дворот... Прекосявайки веднъж тревясия двор на село, Калина видя огромен, изтегнал се на пътеката, смък. Гледаше я с немизгащите си очи и сякаш ѝ казваше, че той е стопанинът на къщата. Като прекрачи след това прага на коридорчето, в нея се блъсна една кукумявка...

Николай непрекъснато ѝ казваше: „Престани да се занимаваш с тая къща. Ако я иска някой, продай я.“ Но кой да я иска? Повечето къщи в село стояха празни.

Калина все по-рядко си спомняше и за родителите

Всички издател знаят какво е добра литература и какво „става“ за издаване. Издателът Иван Гранитски не прави изключение. В случай добрата литература се нарича Денка Илиева. В тази книга с разкази се разглежда самият живот, който – малко или много – е най-голямата мистерия, връгналата ни всеки ден. Денка Илиева е майстор – умее да ни подлъже, да ни приплати и пиледе по христовическите пътища на този живот. Разбирава го профанас с едни замаха – с една полова, с едни залез, с една мъжа и чародейката усмихва на жена („Савина“). Със скръптя като примирение и като шегата („Умиралка“). С любовта като катарзис и издължение („Ромео и Жулиета от малката Манастирци“). Стрелковите ни вечните („Пролетна трева“). Свършват, които събужда у нас („Шарената птица“).

Срадоства и тревата.

Како е живял, за да се напирава добра проза? Със сигурност възрастта на опита. С усъвършенстването на занаята. Но има още нещо – инкарнацията спомест на чувството. Денка Илиева е запазила всичко това в себе си, запазила се е за големата проза, запазила е и нас – от вечните ни страове. Ето го животът – истинският! И ние нищо друго не можем да сторим, освен да го приемем без колебание, да го благословим и да му се радваме. Нейното писане, нейното възлещаване, ако щете, е толкова леко, че текстът тече като бърза вода. Разбира се, това може да ни подлъгне и ние да приемем през книгата лежерно, без мисъл – едно ефирно чувство, отразено по повърхността.

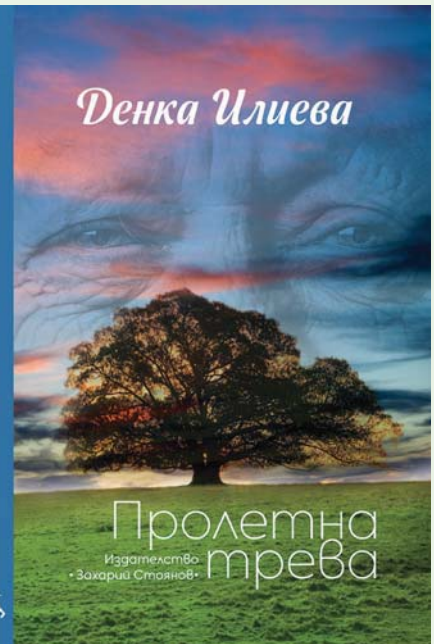
Не съветвам обаче! Защото водата е много, много дълбока. И истинската радост от прочитане ще се случи тогава – когато се проникне до дъното. А то, пошварите, е скрито със златни калъчета.

Ако се вгледаме. Внимателно.

НИКОЛАЙ ТЪВЛАНОВ

Денка Илиева • ПРОЛЕТНА ТРЕВА

Денка Илиева

е родена в с. Крумово, област Ямболска, завършила е Висшия селскостопански институт в гр. Пловдив. Работила е като участъков агроном, специалист в управление „Земеделие“ към Окръжен народен съвет, гр. Ямбол и в Комплексна опитна станция – гр. Ямбол.

Нейни разкази са печатани в списанията „Съвременник“, „Септември“, „Летописи“, „Пламяк“, „Отечество“, „Жената днес“, „Наша Родина“, „Везни“, „Знаци“, „Литературни Балкани“, „За жената“, „Зари“; в литературните алманаси „Тракия“, „Хоризонт“, „Юг“, „Висока светлина“ и вестниците „Литературен вестник“, „Български писател“, „Литературен форум“, „Словото днес“, „Труд“, „Земя“, „Преса“ и др.

Публикувала е много журналистически материали в различни вестници и списания. Печелила е награди в литературни и журналистически конкурси.

Член е на Съюза на българските писатели.

Автор е на осем сборника с разкази и новели:

1. Късни светлини. Разкази. София, „Хр. Ботев“, 1995 г.
2. Мария грешната. Разкази. София, „Земя прес“, 1995 г.
3. Разкази. т. I. Велико Търново, „Gaberoff“, 1999 г.
4. Новели. т. II. Велико Търново, „Gaberoff“, 1999 г.
5. Юдина поляна. Разкази. София, „Zafirov & co“, 2007 г.
6. Птици в залеза. Разкази и новели. София, „Захарий Стоянов“, 2011 г.
7. Сезонът на малините. Разкази и новели. София, „Захарий Стоянов“, 2014 г.
8. Пролетна трева. Избрани разкази. София, „Захарий Стоянов“, 2019 г.

си. И на гробовете им не бе ходила от много време. Една нощ се събуди в хотела във Франкфурт. Беше сънувала, че е на село. Откъм „Кози рид“ се връщат стагата, а тя – боса и по рокличка – стои на пътя... Сутринта, като се събуди, стана ѝ мъчно за село. Но имаше важна среща и трябваше да бърза. Като излизаше от стаята в хотела, спря се пред възрастната камериерка и ѝ се усмихна. Заприлича ѝ на майка ѝ.

В съобщението общината се обръщаше към нея, като единствена наследница на имота. Какво ли има да наследи, мислеше си тя. От къщата едва ли е останало нещо. Покривът сигурно е паднал. Лятната кухня, навесът и те трябва да са се срутили. Орехът заг къщата сигурно е изсъхнал... За какво да блъска колата до село? Толкова много завои... И кого ще види, като отиде в село? Тези от общината само... Всичките ѝ рогнини се бяха пръснали по градовете и в чужбина. Ега ти наследството – помисли си тя отново. Какво ли ще ѝ платят за къщата, но и да ѝ платят, разноските по пътя и губенето на времето едва ли ще се покриват. А и къде ще пренощува? Това тясно село, мислеше си тя, толкова далече от света е! Напразно само ще блъска колата. Улиците и площадчето сред селото отдавна са забравили стъпките ѝ, тревите и поветът сигурно са оплели пътеката пред дома ѝ... Най-добре да се обади по телефона – да им каже на тия от общината да правят, каквото си искат с къщата.

Спомни си, че в една ракла в стаята имаше грехи на майка ѝ. Поли, блузи и гва сукмана – от баба ѝ още останали. Димка, като беше жива, казваше ѝ: „Како, вземи един сукман за спомен. Виж каква красота!...“. Къде ти място за тоя сукман в апартамента! Калина цели чували стари грехи изхвърляше в казаните. А тия грехи в раклата сигурно вече са се спасили от молците... Какво още бе останало в къщата? Станът на майка ѝ – цяла зима тя прекарваше в тоя стан. Одеела, черги, китеници – един по един тъкмеше цветовете, редеше шарка след шарка!... Делвите и качетата в мазето, буталката за мляко, големият ператник. Бакърите от гядово ѝ време още... Дали стояха под навеса и сандъчетата с инструментите на баща ѝ? Той все дялаше, майстореше нещо из двора... А гробовете на близките ѝ, сигурно са се изравнили със земята. Откога не беше ходила да ги прелее и да запали свеци. Прочела бе веднъж в един вестник, че някакъв язовир издал мъртвите. Съобщавали на роднините да дойдат да изровят костите, но много не се явили и тъй останало – направо пуснали водата. Калина си мислеше, че е най-добре, като умре човек, прахът му да се разпръсне над земята...

Времето минаваше – Калина все решаваше да тръгне за село и се отказваше. Веднъж прецени, че колата не е в ред, след това имаше важни задачи – трябваше да звъни по телефона и да изпраща имейли. Очакваше и Николай да се прибере от пътуване... Накрая няма как, реши да тръгне. Съобщението беше в чантата ѝ. Мислеше и този път да не изневерява на принципите си: „В една точка и само напред! Никакво отклоняване на вниманието!“. Задачите я гонеха, куп неща имаше

да свърши на работата и въщи. Добре, че моменти като този в живота ѝ не бяха много. Наистина не ѝ се занимаваше с такива неща.

Тръгна малко след разсъмване. Ако нещата се оправеха бързо, щеше да има възможност да се прибере навреме. Най-много един погнус, какво повече? И на гробищата да се отбие... Трябваше да спре и да купи от някой магазин нещо – кутия бонбони, бисквити. Все щеше да намери някой, на когото да раздаде за Бог да прости.

По гладкия асфалт отначало колата се движеше бързо. После започнаха завоите. Пътят криволичеше, някъде пред колата се изпречваха клони, другде вода се стичаше между скалите и гумите буксуваха.

Замирисваше на гора, виждаха се полянки. През отворения прозорец на колата проникваше гъх на бор и на напечена от слънцето земя. И още един гъх – на мащерка се усещаше...

Показа се последният завои. И отново една полянка. После започваше пак гора. На Калина ѝ се струваше, че ако слезе от колата и тръгне през гората, ще срещне някоя сърна. Или ще види заек за претичва... Погледът ѝ за миг се закова в заострения връх на скалата насреща – сякаш орел бе застанал там и се канеше да разпери криле. Спомни си как от училище ги водеха на разходка в гората и на кои поляни имаше най-много гъби. А веднъж наистина видя сърне сред храстите...

Спомни си липите как миришеха, люлякът, като цъфнеше напролет... А азликите по ония поляни – как жълтееха! И росенът по припечите. Божурите, които беряха, за да накичат училището за Празника на буквите... Било ли е всичко това, мислеше си тя. Видя се сякаш нарамила цял наръч божури и лицето, и грехите ѝ са мокри от росата.

В малинаците веднъж си загуби обувките – зад ония скали, към които колата приближаваше. С братовчедка си Мима и с други деца бе дошла да берат малини. Купили ѝ бяха едни нови гюменки – тъй им се радваше, но в тревата някъде ги забрави. Напълни обаче цяла кошница с малини... Къде са сега Мима и всичките тия деца, с които бе игвала в гората? Всеки си е хванал пътя в живота. Мима веднъж ѝ се обади по телефона – гъщеря ѝ щяла да кандидатства в университета. Калина пак тръгваше за някъде и не можеше да се видят...

Човек има гва пътя в живота си – един, който го води напред, и друг, който назад го връща. Пътят напред ние сами си го избираме, мислеше си Калина. Споменът ни връща назад. Кое е по-важното – това, което сме ние в момента или това, което ни връща назад? Устрешил си се, вървиш напред, но решиш ли да се обърнеш назад, усещаш, че не си ти сякаш това. И мислите, и чувствата ти са различни.

Колата продължаваше да се спусна по нанадолнището. Насреща се виждаха още поляни, после отново се показаха скали, които белееха на слънцето. Калина се попита параклисът край пътя дали стои. И чешмата в дола не е ли пресъхнала? Игваха тука жените от селото да перат. Как зрееха проснатите да съхнат по тревата и по припечите нагоре губери и черги. И как

се смееха жените, запретнали чак до кръста поли... Майка ѝ на Калина също я учеше да пере: „Ха, тъпчи с крака, ха, опъни сега нагоре и гръсти, хубаво гръсти!“ Останала ли е някоя от тия жени жива още? По плагне изваждаха от торбите сирене и грозде и сядаха под сенките на върбите да обядват. На Калина ѝ се струваше, че никога в живота си не бе яла по-сладко. Мислеше си, че ако имаше време, можеше да спре сега колата и да седне под тия сенки.

Мярнаха се първите покриви на къщите. Селото се бе спотаило в ниското. Пътят се отклони към обраслото с папур гере, после се насочи нагоре. Камънакът по улицата се ронеше, гумите на колата отново забуксуваха. Калина съжали, че не остави колата до дерето – едва ли щеше да успее да влезе в къщата, само гето щеше да губи време. Още една пресечка имаше... Даде отново газ, двигателят отвърна с ръмжене. Показа се крайт на асфалтираната пресечка, портата и изгнилата пейка до нея. Калина паркира до оградата, слезе от колата и оправи залепналата си пола. Токовете на обувките ѝ се плъзнаха по изровената настилка. Огледа се и видя, че вратнята е отворена. Помисли си, че някой от общината е идвал. Но забеляза, че и тревата край пътеката е окосена. Прясно беше косеното, навляците още не бяха изсъхнали. Тя тръгна по пътеката и продължаваше да се оглежда. Някой бе опрял гвурожка вила до навеса. За сеното са дошли, реши тя, за животните им е притрябвало. И добре, че са окосили, иначе можеше да настъпи някаква гад.

Но и вратата на верандата зееше – стори ѝ се, че някой шавна там, зад вратата. Боже, ами то всичко променено, ахна тя изведнъж. Плочникът отпред пометен, стълбите измити и това, което най-много правеше впечатление, че е боядисано лицето на къщата. Синката във вярта още не бе изсъхнала... Дори онова, цветното прозорче над чардака бе лъснато. Да са я гали къщата на някого, помисли си тя? Стана ѝ неприятно: все пак трябваше да я попитат. Като са решили, че е собственицата!... Показа се някакъв човек на верандата. Не много млад човек. Държеше четка в ръцете си. По ръцете и палтото му имаше накупана блажна боя. Като видя Калина, той се завтече надолу по стълбите. Продължаваше да държи четката в ръцете си.

Калина погледна лицето му. В първия момент не можа да се сети кой е. Нещо ѝ напомняха чертите му, искаше да си спомни сякаш името му.

– Тончо, ти ли си? – проблесна в ума ѝ.

– Аз съм я – ухили се Тончо с всичките си пет изкуствени зъба.

– Абе, гледам, че някой окосил – дивеше се Калина.

– Ще окося, как няма да окося, то заприличало на гробища тука.

– Бре, защо си се блъскал – съжали го Калина – нали всичкото тука вече се затрива. И си боядисал дори...

– Ти ела вътре да видиш, ела – гръпна я той за ръката. – Всичките прозорци и врати съм намазал. Щях да захваща и дъските, ама рекох пода може да искаш да го изтъпкаш.

– Ама, човече, ти не знаеш ли? – учуди се Калина.

– Къщата искат да я махат. Пречела тука. Ето съобщението...

– Ами, пречела! Малко място има настрана. То на оня, гламавия кмет, му дошло на ума. Ти да не вземеш да се съгласиш.

– Що ми е тая... – Калина не се изрече, погледът ѝ попадна върху сунгурмичката. Тук беше нейното царство някога. Сядаше и от високото гледаше насрещните върхове. Заг единия от тях се криеше слънцето. Беше чела една приказка, как слънцето се оженило за луната. И тя все си представяше, че слънцето и луната се срещат там, на върха...

– Ти не се съгласявай – поучаваше я Тончо – защо ще им даваш къщата? Ми то туй е имот. Пък и не само това – ще ти примъчнее за село, къде ще идеш? Като ти стои всичко и на душата ти няма да е празно. Аз затуй рекох да помогна, чувам оня ден се разправят в общината: ще я катурнат къщата. Абе, хора, гумам им, спрете се. Живо нещо унищожаваше ли се. Тая къща с мерака си е градена, я вижте ѝ сунгурмата. Какви шарки! И по таваните също – тия цветя и гроздове. Каква ръка го е пипала! Нищо, че малко е разковано... Ами цветното прозорче! Има ли такова прозорче в цялото село? Викат ми, че съм бил откачен. Стопанката нехаела...

– Тончо, Тончо... – Калина изведнъж се сви и седна на стълбите. – Мили Тончо! – И заплака. Сълзите течаха от очите ѝ, минаваха през пръстите на ръцете ѝ, които стискаха лицето ѝ, и мокреха роклята ѝ.

Все туй повтаряше: „Тончо, мили Тончо“, а раменете ѝ продължаваха да се тресат. Изведнъж я бе обзела страшна мъка и сякаш целият свят се бе отдръпнал от нея. Тия стълби бяха останали, на които седеше сега – ако стъпалата под нея се строполяха, щеше да полети някъде към неизвестното и тя.

Тончо уплашено се въртеше около нея.

– Ха не плачи, не плачи – утешаваше я.

Като геца все заедно играеха. Цяла тайфа геца бяха... Имаше отсам дерето една кривина – спущаха се по нея и потъваха из бязците. После надолу към поляните тичаха. Миженка, прескочи кобила, народна топка – край нямаха игрите им. Веднъж решиха да играят на сватба. Кумове, свекър, свекърва, всичко избраха. Само булката и младоженецът не се знаеше кои ще са. Тончо изведнъж се приближи до Калина и ѝ рече:

– Хайде да се ожениш за мене. На ужжим...“. Калина тогава го перна през рамото:

– Бягай от тука, бе.

Колко години минаха оттогава, колко време изтече? Ето го Тончо, побеляла му е косата. Калина и тя...

Престана да плаче. Изправи се, стълпките ѝ преминаха по коридорчето, насочиха се към стаята. Удари я пресният мирис на боя. И един друг дъх усети: на изгоряло масло от кандилото и на разтопен восък. Насочи се към ъгъла, където стоеше иконостасът. И без да се усети, сплете дланите си за молитва.

– Прости ми, Господи – шепнеха устните ѝ – прости ми, миличък Боже.

За първи път в живота си се молеше. И за първи път искаше прошка от някого. ◆